

СТАНОВИЩЕ

За дисертационния труд на доц. д-р Орлин Събев на тема: «Робърт колеж: Образователни идеали, политики и резултати (60-те години на XIX в. – 30-те години на XX в.» за присъждане на научната степен «доктор на науките» по научно направление 2.2. История и археология от област на висше образование.
2. Хуманитарни науки, специалност: Нова и най-нова обща история

Предложеният дисертационен труд разглежда една значима не само за българската, но и за балканската културна история тема. Авторът е обхванал максимално свързаната с изследването проблематика, като е успял да я вгради в една академична рамка, позволяваща разглеждането ѝ от няколко различни дискурса, които в своята цялост създават без съмнение една цялостна картина на явлението „Робърт колеж“. Това се дължи, от една страна, на използването на многобройни архивни материали – български, османотурски, американски и пр., повечето от които за пръв път са направени достояние на българската наука. Тук бих искала да отбележа специално използването на османските извори, тъй като османотурският е един изключително труден език и са сравнително малобройни учените, които притежават нужната за това експертиза, като доц. д-р Орлин Събев е сред най-добрите.

От друга страна, успехът на доц. д-р Орлин Събев се дължи и на отличното познаване на досегашните изследвания, което ясно личи и от списъка на използваната литература (с. 401–435), като впечатление прави позоваването и на някои по-труднодостъпни изследвания, каквито са непубликуваните дипломни работи и дисертационни трудове, използвани от автора. Не на последно място, впечатление прави и умението на автора да надхвърли конкретиката на обилния фактологичен материал, за да анализира, обобщи и успешно да обедини всичко в една цялост, представляваща сериозен научен принос в българските културно-исторически изследвания, и не само.

Същевременно интердисциплинарният подход допринася за изясняването на твърде сложните взаимоотношения и взаимодействия между Робърт колеж и османската власт, както и вътре между учениците от различните

националности в една епоха, белязана от подем на националния дух във всяка една отделно взета балканска страна. При това авторът успява да запази балансиран и обективен подход, без да се влияе в каквато и да било степен от възможните пристрастия на предходните изследвания, а и тези в самите изворови материали. Неговата компетентност като историк в областта на културата му позволява да представи в своя ценен труд динамиката и вътрешните взаимовръзки на разглеждания исторически процес, пресъздавайки комплексната и нюансирана картина на Робърт колеж и разглеждайки успоредно с това образователните политики в балкански контекст, което е особено интересно и приносно в предложената дисертация.

Оригиналното структуриране и озаглавяване на труда съответства изцяло на поставената от автора цел: „...изследването да разкрие слабо проучени или изобщо неизследвани аспекти от историята и функционирането на Робърт колеж като религиозната същност на колежа, образователните идеали, които преследва, и образователните политики, които прилага, както и резултатите от тези политики.“ (с. 14–15).

За разлика от дрлуги изследвания, тук традиционният фокус върху основателите и ръководителите на Робърт колеж е изместен към неговите ученици, най-важният елемент от образователния процес, но и сложна амалгама от многото етноси в Османската империя. Значимо и сериозно постижение е количественият анализ, както и издирените данни за имената и броя на българските ученици, нещо, което досега не е било известно в такива подробности. Авторът откроява ролята на колежа в националноосвободителната борба на българите през 60-те и 70-те години на XIX век и предлага просопографски анализ на българския ученически профил, станал възможен благодарение на масовия изворов материал, използван от него (ученическите каталози, съхранявани в истанбулския архив на колежа). На тази основа той успява да състави възможно най-пълните досега списъци на всички българи, както и на учениците от други народности, произхождащи от български селища, които са учили в Робърт колеж от основаването му през 1863 г. до трансформирането му в университет и гимназия през 1971 г.

Макар да не е проследена по-нататъшната им съдба, несъмнено на преден план е изведена тяхната обществена роля за развитието на българската държава в един важен етап на нейното стабилизиране, доколкото създаването и утвърждаването на Робърт колеж съвпада с възстановяването на българската държавност, което в голяма степен предопределя съществената роля на колежа в подготовката на добре квалифицирани кадри за новосъздадените български институции, но и на българската интелигенция в разглеждания период, един несъмнено интересен проблем, към който О. Събев добавя нови неизвестни щрихи. Достатъчно е да се посочи фактът, че дванадесет български министри, вкл. двама министър-председатели, са учили в Робърт колеж. Освен това други 28 възпитаници на Робърт колеж работят в Министерския съвет и различни министерства, четирима са лични секретари в княжеската канцелария, осем са назначени за областни управители, а 12 стават кметове. Други заемат важни постове в съдебната система, в просветата, както и в други обществени сфери. Авторът обаче не се задоволява единствено с посочените факти, но прави опит да проследи създадените здрави връзки по време на обучението им в колежа и формирането на устойчиви социални мрежи.

О. Събев разглежда първите три десетилетия от историята на колежа като „български период“ заради това, че българчетата в колежа са не само най-многобройни, но и с най-забележителни постижения не само в самия колеж, а и в по-нататъшното си образование, професионална кариера и обществена дейност. Изхождайки от формулировката „български период“, в главата се дефинират още три „национални“ периода в историята на колежа: „арменски“, „гръцки“ и „турски“. Той обръща специално внимание на взаимоотношенията между учениците, повлияни от политическите събития в региона и от конфликтите между техните народи, но и на усилията на ръководството на колежа да ги потушава още в зародиш и да създава атмосфера на взаимно уважение и миролюбие на територията на колежа.

Авторът много точно дефинира Робърт колеж не просто като образователна, а като обществена институция, чието значение надхвърля социо-културните рамки на едно учебно заведение, в определени исторически

моменти превръщащ се и в политически фактор със специфично място в историята на региона. Нещо повече, О. Събев е съумял да улови „неуловимото“ – онзи неповторимия просветителски и хуманен дух – Spiritus Roberti, благодарение на който Робърт колеж е успял да се съхрани в 150-годишната си история.

Поради гореизложеното смятам, че предложеният дисертационен труд на доц. д-р Орлин Събев на тема „Робърт колеж: образователни идеали, политики и резултати (60-те години на XIX – 30-те години на XX век)“ притежава всички качества на сериозно и приносно монографично изследване, което позволява авторът напълно заслужено да претендира да получи научната степен „доктор на историческите науки“ и горещо подкрепям присъждането на тази степен на доц. д-р Орлин Събев.

Доц. д-р Йорданка Бибина

